

Karacadağ Kalkınma Ajansı Tarafından
Finanse Edilen Şanlıurfa Kültürel Mirasın
Tanıtımı Projesi Kapsamında Yaptırılmıştır

ŞANLIURFA FAUNASI

www.portalurfa.com

T.C.
ŞANLIURFA VALİLİĞİ
İL KÜLTÜR VE TURİZM
MÜDÜRLÜĞÜ

DOĞA KÜLTÜR
VE
YAŞAM DERNEĞİ

Şanlıurfa © 2015

Şanlıurfa, sahip olduğu tarihi ve turistik değerler dışında doğal yapısıyla da önemli bir ilimizdir. Kayalık bölgeleri, çöl ve yarı çöl özelliği gösteren alanları ile birçok endemik hayvana ev sahipliği yapan Şanlıurfa, bu özelliği ile doğa turizmi için bakir alanlar sunmaktadır. Bu çalışmada Şanlıurfa'da bulunan nesli tükenmek üzere olan canlılardan seçmeler yapılmıştır.

MEMELİLER VE SÜRÜNGENLER

Ceylan (*Gazella subgotturosa*): 1940–1960 yıllarında Ceylanpınar'da ve Suruç-Cizre arasındaki topraklarda 500'lük, 1000 başlık sürüler halinde dolaştıkları çok görülmüştür. Erkekleri dişilerini koruma özelliğindedir. Gebelik süreleri 5-6 aydır. 1 yavru doğurur. Ana ile yavru 1 yıl beraber yaşarlar. Ot, yonca ve besi yemleri ile beslenirler. Yıllar içinde bilinçsiz avlanma ve yavruların toplanması sonucu ceylanların nesli tükenecek hale gelmiştir. 1970'li yıllarda koruma çalışmalarına başlanmış ve Ceylanpınar Tarım İşletmesi bünyesinde 26 hektarlık bir alan çitle çevrilerek koruma sahası oluşturulmuştur. Ceylanlar bugün Şanlıurfa'nın dağlık ve bozkır olan bölgelerinde özgürce yaşamaya devam etmektedir.

Ceylan (*Gazella subgotturosa*)

Çizgili Sırtlan (*Hyacna Hyacna*): Çizgili sırtlanın bir zamanlar Güney Ege, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu'da yaygın olarak yaşadığı bilinmektedir. Çizgili sırtlan; bozkırlarda, yarı çöl alanlarında, kayalık alanlarda yaşamaktadır. Çizgili sırtlanın rengi kirli açık sarıdır. Üzerinde siyaha yakın koyu renkli 6–10 cm eninde şeritler vardır. Ensesinden beline kadar sert ve dik kıllardan oluşan bir yelesi bulunur. Ön bacakları arka bacaklarına göre daha uzundur. Temel besinleri hayvan ölüleridir (leşler). Şanlıurfa il sınırlarındaki kayalık alanlarda yaşamaya devam etmektedir. Geceleri beslediği için aktif, gündüzleri ise pasiftir.

Çizgili Sırtlan (*Hyaena hyaena*)

Fırat Kaplumbağası (*Rafetus euphraticus*): Fırat ve Dicle nehrinde görülen endemik bir canlıdır. Boyu 1 metreyi geçmez. Sırt bölgesinin rengi koyu yeşilden açık kahverengiye kadar değişir. Genç bireylerde vücut açık üzerlerinde ardışık siyah ve beyaz lekeler bulunur. Başlarının uç kısmında küçük, yumuşak bir hortum bulunur. Bu hortum sayesinde nefes alırlar. Su altında çok uzun süre kalabilirler. Bu yüzden Fırat Kaplumbağalarını görmek çok zordur. Diğer türlere göre oldukça daha hızlı hareket ederler. Boyunlarını hızla dışarı çıkartarak avlarını yakalayabilirler. Genellikle çamurlu göl ve nehirleri yaşam alanı olarak seçerler ve zamanlarının çoğunu dipte çamurun içinde geçirirler. Genel olarak sucul hayvanları yerler. Bazen bitkileri de yedikleri olur. Fırat nehrinin etrafındaki alanlar ve kıyıya yakın adalar Fırat Kaplumbağası için önemli bir yaşam alanı olmuştur.

Fırat Kaplumbağası (*Rafetus euphraticus*)

Çöl Varanı (*Varanus griseus*): En belirgin özellikleri; dillerinin uzun, ince ve uçlarının çatallı olması. Normal bir kertenkeleye göre çok iri olmasından dolayı "dev kertenkele" de denir. Sırt bölgesinin rengi genel olarak sarımsı kahverengi ya da grimsi olur. Sırtta koyu kahverengi ya da siyah, enine şeritler bulunur. Çöl ve yarı çöl alanlarda yayılış gösteren canlılardır. Gündüzleri aktif, geceleri ise pasiftir. Genel olarak diğer küçük kertenkeleler, kemiriciler, avlayabildikleri kuşlar ve sürüngen yumurtalarıyla beslenirler. Kannibalizm (yamyamlık) görülür. Toprağı kazabilmeleri, ağaçlara tırmanabilmeleri gibi özellikleri de var. Dişiler bir defada 10-12 kadar yumurta bırakabilirler. Boyları 100 cm (en fazla 130 cm) kadar olabilir. Çöl varanı Şanlıurfa bozkırlarında yaşamını devam ettirmektedir.

Çöl Varanı (*Varanus griseus*)

Bozkır Keleri (*Trapelus ruderatus*): Vücut boyu 15-18 cm arasında değişir. Sırt kısmı yuvarlak ve toprak rengine yakındır. Az bitkili çöl veya çölümsü arazilerde yaşar. Besinleri böcek veya örümcek türleri oluşturur. Ülkemizde Güneydoğu bölgesinde bulunur. Bölgemizde ise doğal yapısını bozmamış alanlarda yaşamaya devam etmektedir.

**Bozkır Keleri
(*Trapelus ruderatus*)**

KUŞ TÜRLERİ

Kelaynak (*Gereonticus eremita*) : Nesli tehlike altında olan çok önemli bir kuş türüdür. Dünyada sadece koloni halinde Türkiye ve Fas'ta yaşamaktadır. Erişkinin başı tüysüz, gaga ve bacakları kırmızı, yaka tüyleri sivri, uzun ve siyahtır. Kelaynaklar Birecik'te Fırat nehri kıyısında kaya ve oyuklara yuva yaparlardı; ancak 1950'ler de sayıları tarım ilaçlarının kullanımından dolayı yok denecek kadar azaldı. 2002 yılında kelaynak kuşları Kelaynak üretme istasyonunda Milli Parkların ve Doğa Derneği'nin çalışmalarıyla sayıları arttırıldı ve halen çalışmalarına devam etmektedirler. Kelaynaklar şehrin üzerinde yarı evcil olarak uçmaktadırlar. Ayrıca Kelaynak kuşları Birecik halkı için bolluk ve bereketin sembolü olarak benimsenmiştir.

Kelaynak (*Geronticus eremita*)

Sürmeli Kızkuşu (*Chettusia gregarius*) : Ülkemizin güneydoğu ve doğu bölgelerini yılda iki kere kullanarak, kışladığı Afrika ülkeleri ile ürediği Kazakistan arasında göç eder. Ne yazık ki yaklaşık 11.200 birey ile sürmeli kızkuşlarının nesli küresel ölçekte yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Şanlıurfa ilimizde Ceylanpınar ve Akçakale Bozkırlarında görülmektedir.

Sürmeli Kızkuşu (*Chettusia gregarius*)

Çizgili İshak Kuşu (*Otus brucei*): Tüm Avrupa'da en rahat görülebileceği yerlerden biri Şanlıurfa'dır. Çizgili İshak kuşu, gündüzleri pasif geceleri ise aktif bir şekilde avlanan bir baykuş türüdür. Birecik ilçesinde en belirgin yaşam alanı 1. derecede sit alanı olarak koruma altında olan Fırat Kavaklarının bulunduğu söğütlük parkıdır. Söğütlük parkını seçmelerindeki muhtemel neden ağaçların yaşlı olması ve şehir aydınlatma sistemlerinden kaynaklanan böcek ve kertenkele yoğunluğunun olmasıdır.

Çizgili İshak Kuşu (*Otus brucei*)

Çölkoşarı (*Cursorius cursor*) : Çölkoşarının tüm Avrupa'da çok az görüldüğü ve ürediği ender alanlardan biri Şanlıurfa bozkırlarıdır. İlkbaharın gelişiyle Çölkoşarları, Şanlıurfa bozkırlarına gelmekte ve yaz sonuna kadar bozkırlarda beslenerek üremelerini gerçekleştirip yaz sonunda yeni bireylerle beraber tekrar göç etmektedirler. Çölkoşarı isminden de anlaşılacağı gibi yarı çöl ortamında yaşamakta ve uçmak yerine tehlikeli durumlarda koşmayı tercih etmektedir. Ülkemizde sadece Şanlıurfa sınırları içerisinde görüldüğünden kuş gözlem turizmi için büyük önem arz etmektedir.

Çölkoşarı (*Cursorius cursor*)

Fotoğraflar: Turan Çetin

Yapım:

SEYR-i ALEM
TURİZM & SİRKÜLASYON